

Conferentie 'Op weg naar aantrekkelijk beroepsonderwijs op de aoc's':

Het gaat om hoofd, handen èn hart

FOTO'S: PIETER BOETZKES

De aanpak in het beroepsonderwijs is totaal verkeerd. Scholen zijn opleidingsfabrieken terwijl ze gezien de ontwikkelingen in de samenleving loopbaancentra zouden moeten zijn waar ervaringsleren centraal staat. Dat was de essentie van het enthousiaste maar ook zeer kritische betoog van Frans Meijers, lector aan de Haagse Hogeschool. Hij zetten daarmee de toon voor de conferentie 'Op weg naar aantrekkelijk beroepsonderwijs op de aoc's' in Ede

Zo'n 130 bestuurders, managers, docenten en ontwikkelaars van de aoc's waren op 26 november naar het Kenniscentrum Aequor getogen voor de conferentie over de competentiegerichte kwalificatiestructuur in het groene onderwijs die de AOC Raad en Aequor organiseerden als vervolg op de bijeenkomst van 25 juni j.l. Een conferentie met een wintertintje. Sneeuwpop, slede en ski's moesten de deelnemers het gevoel geven dat de winter voor de deur staat. "Niet om u

een koude douche te geven, maar om duidelijk te maken dat het de hoogste tijd is voor de toepassing van de competentiegerichte kwalificatiestructuur op de aoc's", aldus procesmanager herontwerp mbo groen, Rien van Tilburg. Deze verduidelijkte tijdens zijn welkomstwoord het thema van de conferentie. Niet de invoering of implementatie van de CKS maar de aantrekkelijkheid van het beroepsonderwijs. Daar schort het volgens de procesmanager behoorlijk aan. "We zijn niet aantrekkelijk genoeg en

weten de leerlingen onvoldoende te boeien." Dat uit zich volgens hem in een aantal maatschappelijke problemen. Een bijkomende reden om hier expliciet aandacht aan te besteden is volgens Van Tilburg de constatering dat het mbo in de aoc's al langere tijd behoorlijk onder druk staat. Aoc's hebben de laatste 10 à 15 jaar weinig beweging gemaakt als het gaat om de ontwikkeling van aantrekkelijk onderwijs, zo constateert de procesmanager. Dat komt omdat zij zich voornamelijk lieten leiden door wat

◀ **Zo'n 130 medewerkers van de aoc's namen deel aan de conferentie**

volgens overheid, inspectie, Kwaliteits-Centrum Examinering en bedrijfsleven toegestaan was. Volgens Van Tilburg moet dat nu veranderen. "De maatschappij is dynamisch, het beroepenveld verandert snel. We moeten zelf het heft in handen nemen. Leidend hierbij zijn de leerlingen, het bedrijfsleven en onze eigen visie." Procesmanager Van Tilburg hoopt dat de CKS hierbij helpt. De CKS bestaat uit kwalificatieprofielen die zijn ontwikkeld uit beroepscompetentieprofielen die op hun beurt het resultaat zijn van clustering van de bestaande 700 kwalificaties tot 300.

Een belangrijk deel van de dag stond in het teken van workshops waarin de deelnemers geïnformeerd werden over enkele kwalificatiedossiers, de plaats van algemene vorming in de competentiestructuur, proeftuinen, examinering en de breedte van het groene domein. In de twee laatstgenoemde was het werken geblazen. Henk van Leeuwen van het KCE liet de deelnemers in een Lager-Huisopstelling debatteren over belangrijke aspecten van competentiegericht examineren. Theo Koolen van Helicon opleidingen liet de workshopers op grond van het kern-differentietiemodel - dat mogelijk de basis wordt voor de begrenzing en bekostiging van het groene domein - nieuwe opleidingsarrangementen ontwikkelen. Daaraan voorafgaand trachtte Frans Meijers, lector 'Pedagogiek van de beroepsvorming' aan de Haagse Hogeschool, de aanwezigen duidelijk te maken wat aantrekkelijk beroepsonderwijs inhoudt.

Doel achter horizon

"Over competentiegericht onderwijs wil ik het niet hebben. Dat vind ik maar zwam", waarschuwde de lector bij de aanvang van zijn inleiding. "Toekomstgericht onderwijs, daar gaat het over." Volgens Meijer zegt ongeveer ie-

dereen dat het anders moet in het onderwijs, maar weet vrijwel niemand waarom dat nu werkelijk nodig is. "Iedereen praat elkaar na, maar over de basis van het idee hoor je niets." Volgens Meijer zijn er twee maatschappelijke ontwikkelingen gaande die duidelijk maken waarom het anders moet: individualisering en flexibilisering.

Individualisering houdt naar zijn mening in dat mensen zelf richting moeten geven en identiteit bepalen. En hoe dat voelt? "Je staat op een kruispunt in je leven en er is niemand die je helpt." Volgens de lector is er in dat opzicht een groot verschil met vroeger. "In de jaren 50 hoefde je niet veel na te denken over wat te doen omdat alles duidelijk was. Ons soort mensen ging naar ons soort scholen, trouwde op onze manier en ging op onze manier dood." Geïstitutionaliseerde socialisatie noemen we dat, volgens Meijers. Opvoeden was volgens hem in die tijd erop gericht dat jonge mensen niet in zeven sloten tegelijk liepen. Het verschil met nu: "Zo opvoeden dat

je in zeven sloten loopt maar niet tegelijk." Dat verklaart volgens de lector dat ouders steeds met hun kinderen willen praten.

Het onderwijs gaat niet adequaat om met die verandering, constateert Meijers. "We zeggen ik zal je leren om te leren. We maken er dus kennis van. We laten ze informatievaardigheden verwerven, leren ze googelen. Om wat er dan uitkomt, maken we ons geen zorgen. Op die manier kunnen docenten de rol blijven spelen die ze al 100 jaar hebben." Het leren van deze vaardigheden is volgens Meijers nuttig maar heeft geen zin als de zelfsturing vanuit het hart ontbreekt. En dat is het geval, want er is geen doel achter de horizon." Scholen moeten het naar zijn mening als een pedagogische opdracht zien om daar aan te werken. De flexibilisering in de samenleving, de tweede belangrijke maatschappelijke ontwikkeling die Meijers waarneemt, hangt volgens hem samen met de overgang van onze industriële economie naar een diensteneconomie. Traditionele arbeidsrollen en loopba- →

▲ **Lector Frans Meijers: "Vakbekwaamheid wordt in die nieuwe didactiek echt verworven in confrontatie met en via toegang tot de volle praktijk"**

▲ Actief aan de slag in de workshop 'Hoe groen is groen?'; deelnemers stellen zelf nieuwe opleidingsarrangementen samen

nen verdwijnen. De kwaliteit van de dienstverlening wordt alleen in direct contact met de klant bepaald. "Dat vraagt niet alleen hoofd en handen maar ook hart voor de zaak." Illustratief daarvoor is het lijstje met competenties waarover gewone schilders moeten beschikken dat via onderzoek in de schildersbranche werd vastgesteld. Niet alleen werkgevers, maar ook werknemers geven aan dat houdingsaspecten zoals netjes en beschaafd zijn, kunnen samenwerken, om kunnen gaan met kritiek hoog scoren. Meijers: "Die competentieontwikkeling is alleen mogelijk als jonge mensen zelf weten wat ze beweegt en wat in beweging brengt. De kern van competentie is de ontwikkeling van hoofd, handen en hart."

Dialogo

Nu zijn scholen volgens de lector daar niet op toegerust. Het zijn opleidingsfabrieken die 'stukwerk' maken. Ze zijn gebaseerd op vanzelfsprekend-

heden die bij nader inzien niet kloppen. Namelijk dat theorie voor de ervaring uitgaat en dat we van simpel naar complex moeten. Onzin volgens Meijers. "Kijk maar naar het moment dat je een vriendinnetje had en verliefd werd. Je begon toch met de praktijk. En naderhand theoretiseerde je er met je vrienden over. Dat zijn van die situaties waarbij je met je neus in de boter valt en het gevoel krijgt: 'wauw, daar wil ik meer van weten'" De gevolgen van die vanzelfsprekendheden stemmen volgens Meijer tot diep nadenken. Onderwijs is feitelijk een uitruil van kennis tegen orde en uit onderzoek blijkt dat docenten niet betekenisvol zijn voor leerlingen. In die gevallen waarin leerlingen zeggen dat ze dat wel zijn, is het niet om een curriculum-reden. Verder hebben leerlingen over het algemeen geen heldere toekomstoriëntatie en daarom geen heldere leervragen. Het gevolg: leerprocessen zijn uiterst inefficiënt – 60 procent van de tijd is herhalingstijd – en het verblijf op school is een kwestie van overleven. Onderwijs is leuk,

De CKS en het hart

Veel van de kernproblemen uit de huidige opleidingen slaan op het leren met hoofd en handen, niet op leren met het hart. Frans Meijers omschrijft het als 'met je neus in de boter vallen zodat je het gevoel krijgt 'Wauw, daar wil ik meer van weten.' Maar hoe doe je dat? En kun je dat terugvinden in de nieuwe competentiegerichte kwalificatiestructuur?

"Dat hart vind je natuurlijk niet terug in de CKS," zegt Marjan Lunter, projectleider CKS bij Aequor, "dat kun je niet beschrijven". Zij vindt dat het veel te maken heeft met bevoegenheid van docenten of van de begeleiders uit de praktijk. Ze denkt aan bijvoorbeeld aan leerlingen die tijdens hun stage ontdekken waarom het vak zo mooi is. Of aan leerlingen die geraakt zijn door hun docent en enthousiast worden voor bijvoorbeeld plantenkennis. Lex Meijer, docent Nederlands bij AOC Oost, denkt dat hij leren met je hart wel in kan sturen met opdrachten. Tijdens de workshop over opdrachten voor leer- en burgerschapscompetenties, vertelt hij dat hij zijn leerlingen verplicht om een gesprek te houden met de bpv-begeleider over hun eigen functioneren. Wanneer ze antwoord krijgen op vragen als 'Wat kan ik zelf verbeteren?', kun je ze aanzetten om te verleiden tot leren, bijvoorbeeld om meer klantvriendelijk te handelen.

maar niet door datgene wat docenten doen.

Meijer vindt daarom dat scholen de omslag moeten maken van opleidingsfabriek tot loopbaancentrum. Die omslag kan door opleidingen à la carte aan te bieden of door een nieuwe didactische praktijk waarbij leertheoretisch veel meer wordt ingezet op constructie in plaats van instructie. Vakbekwaamheid wordt in die nieuwe didactiek echt verworven in confrontatie met en via toegang tot de volle praktijk. Kortom, om het hart te ontwikkelen moeten leerlingen ervaren leren. Louter beroepspraktijkvorming is op dat punt niet voldoende, vindt lector Meijers. Immers, essentieel zijn de dialoog met ervaren vaklui over kernproblemen en beroepsdilemma's, leerprocessen waarin fouten maken normaal wordt gevonden en leren van elkaar centraal staat ☞

Pieter Boetzkes